

1. עמותת "הורות משותפת=טובת הילד"

2.

על-ידי ב"כ עוה"ד חיים פאשי לוין

רח' בוגרשוב 96/4, תל-אביב

טל': 052-4499399; פקס': 076-5115566; דוא"ל: Megusharim@gmail.com

וכן על-ידי ב"כ עוה"ד מיקי אביב

רח' הירקון 272/8, תל-אביב

טל': 050-4001516; פקס': 076-5100610; דוא"ל: mickeyaviv@gmail.com

העותרים

נגד

1. מדינת ישראל

2. שר העבודה והרווחה

על ידי פרקליטות המדינה,

צללח א דין 29, ירושלים

טלפון: 02-6466194; פקס': 02-6467011

המשיבים

תגובה מקדמית לעתירה מטעם המשיבים 1-2

1. בהתאם להחלטת כב' השופטת ברון מיום 31.3.19, ולהחלטות בית המשפט הנכבד בבקשות למתן ארכה מטעם המשיבים 1-2 (להלן: **המשיבים**), מוגשת בזאת תגובתם המקדמית של המשיבים לעתירה.

2. עניינה של העתירה בבקשת העותרים, כי בית המשפט הנכבד יורה למשיבים "לתקן את הנהלים למעונות היום הנמצאים תחת פיקוחם, אשר פורסמו בתאריך 31.10.2018 תחת הכותרת "הנחיות להעברת מידע אודות ילד השוהה במעון יום המוכר על ידי האגף למעונות יום ומשפחתונים [...]" (להלן: **"מסמך ההנחיות"** או **"הנהל"**), כך שיכללו הוראות נוספות, על-פי המבוקש בעתירה, כדלקמן:

א. רישום ילד אשר הוריו חיים בנפרד – להנחות את מעונות היום לדאוג לכך שילד אשר הוריו מתגוררים בנפרד, כמפורט לעיל, ירשם למעון רק באישור שני הוריו, למעט מקרים מיוחדים, בדומה לדרך הרישום במעונות ויצ"ו.

ב. מידע בנוגע לרישום וקבלה למעון – להנחות את מעונות היום לשלוח להורה האחר (ההורה שלא ביצע את הרישום למעון – בד"כ האב) אישור על עצם ביצוע רישום הילד למעון מייד לאחר ביצועו, כולל שליחת המידע הנוגע לבעיות/חוסרים בטפסי הרישום או מצב בו יש יתר רישום למעון. בהמשך לשלוח להורה האחר אישור על קבלת הילד למעון, בדומה למצב הקיים בנוגע לגנים ולכיתות א' אשר נמצאים תחת אחריות משרד החינוך.

ג. מידע שוטף לאחר תחילת הלימודים במעון – להנחות את מעונות היום שכל מידע הנוגע לילד יישלח/יימסר כברירת מחדל ובאופן אוטומטי לשני ההורים, ולא להורה אחד בלבד.

ד. מתן אפשרות לשני ההורים לדעת מהי עלות המעון בפועל עבור ילדם המשותף, לאחר מיצוי כל הנחה או הטבה אפשרית.

ה. הוספת הנושאים "אסיפת הורים" ו"מפגש הכרות לפני פתיחת שנת הלימודים" לרשימת הנושאים הכלולים תחת "מידע" אשר מופיעים בחוזר, עוד לפני פתיחת שנת הלימודים הבאה.

ו. פרסום החוזר הנוכחי וכל פרסום אחר אשר יאושר בעתירה זו באופן נגיש להורים ולכל גולש המחפש אותו באתר משרד העבודה והרווחה. (ההדגשות כאן ובכל מקום לא צוין אחרת הוספו, הח"מ)

3. לעמדת המשיבים, דין העתירה להידחות על-הסף, מאחר שהלכה למעשה, הסעד העיקרי המבוקש במסגרת העתירה – שעניינו בשליחת עדכונים על קבלת הקטין למעון כמו מידע שוטף גם לכתובתו של הורה שמענו אינו כתובתו הרשומה של ההורים, באופן אוטומטי וללא כל פנייה מצידו למעון אליו רשום הקטין – משמעו כי בית המשפט הנכבד יורה למדינה ליזום תיקון לתוספת הראשונה לחוק עדכון כתובת, תשס"ה-2005 (להלן: "חוק עדכון כתובת") באמצעות צו, ולהכליל בו את משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (להלן: "משרד העבודה והרווחה"), עת שבכוונת מכוון – משרד העבודה והרווחה לא הוכלל בתוספת כאמור (להלן: "המעונות").

שנית, דין העתירה להידחות על-הסף שעה שהעותרים לא צירפו לעתירתם משיבים רלוונטיים - מעונות היום או ארגונים ורשויות מקומיות המפעילים את המעונות המפוקחים על-ידי אגף מעונות היום במשרד העבודה והרווחה.

זאת, כאשר ברי כי יש בסעדים המבוקשים במסגרת העתירה כדי להשפיע באופן ישיר וממשי על דרך התנהלותם של המעונות. אגף מעונות היום במשרד העבודה והרווחה אמון על פיקוח פעילות המעונות, ואולם זאת תוך שלמעונות נתון מרחב שיקול דעת בכל הנוגע להתנהלותם השוטפת, ומטבע הדברים, בסיס הידע העובדתי – הנוגע לנהלי ההרשמה למעונות ואופן שמירת הקשר מול הורי הפעוטות – העומד בבסיס טענות העותרים, מצוי בידי המעונות עצמם. לעמדת המשיבים, די בטעם זה כדי להצדיק את דחיית העתירה על-הסף.

4. מעבר לאמור, עמדת המשיבים היא כי דין העתירה להידחות אף לגופם של דברים, בהיעדר כל עילה להתערבות בית המשפט הנכבד בשיקול דעתם של הגורמים המוסמכים באגף מעונות היום במשרד העבודה והרווחה בקביעת הכללים המנחים באשר לאופן העברת המידע להורים לפעוטות הרשומים במעונות יום המפוקחים על-ידי משרד העבודה והרווחה, אשר עוגנו במסמך ההנחיות הקיים כיום.

5. במסגרת תגובה זו נבקש ראשית להידרש להסדרים הקבועים בחקיקה בנוגע למסירת מידע להוריו של קטין, ולשיקולים אשר עמדו ביסוד עיצובם. בהמשך לכך, נתאר את הוראותיו של מסמך "ההנחיות להעברת מידע אודות ילד השוהה במעון יום המוכר על-ידי האגף למעונות יום ומשפחתונים" במשרד העבודה והרווחה. לאחר דברים אלו, נבקש להתייחס לטענותיו של העותר המועלות במסגרת העתירה שלפנינו.

ונפרט להלן.

התשתית הנורמטיבית הצריכה לעניין - ההסדרים הקבועים בחקיקה באשר למסירת מידע להוריו של קטין

6. נקודת המוצא לענייננו, כפי שנקבעה על-ידי המחוקק, באה לידי ביטוי בסעיף 17 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 (להלן: "**חוק הכשרות המשפטית**"). סעיף זה משקף את הנחת המחוקק, כנקודת מוצא **חקיקתית**, כי טובת הילד היא שהוריו ישתפו פעולה בענייננו, כדלהלן: "**באפוטרופסותם לקטין חייבים ההורים לנהוג לטובת הקטין כדרך שהורים מסורים היו נוהגים בנסיבות העניין**". לכך, מוסיף סעיף 18(א) לחוק הכשרות המשפטית, בקובעו כי "**בכל ענין הנתון לאפוטרופסותם חייבים שני ההורים לפעול תוך הסכמה**" [...].

7. חובה זו נובעת מתוך תפיסת האחריות ההורית המוטלת בראש ובראשונה על ההורים, ובהתאם לה, שני ההורים הם האפוטרופוסים של הילד, בין אם הם חיים יחד או פרודים. שיתוף הפעולה בין שני ההורים נועד להבטיח את טובת הילד.

8. לצד זאת, מתוך ההכרה בשינויים שחלו בתא המשפחתי בישראל, עבור מצבים בהם ההורים פרודים או גרושים, קבע המחוקק הסדרים שונים - בחוק עדכון כתובת, תשס"ה-2005 (להלן: "**חוק עדכון כתובת**") ובחוק הכשרות המשפטית הנוגעים להעברה ישירה של מידע הנוגע לקטין מרשויות שנקבעו לפי החוק, לשני ההורים. להסדרים אלו נבקש להתייחס להלן.

חוק עדכון כתובת

9. סעיף 2א לחוק עדכון כתובת, שכותרתו "**כתובת נוספת למשלוח דואר לקטין**", קובע כי באפשרותו של הורה, אשר כתובתו הרשומה אינו כתובתו הרשומה של ילדו הקטין, לבקש כי מענו ירשם ככתובת נוספת של הקטין במרשם האוכלוסין; כמו כן נקבע כי מקום בו נרשמה כתובת נוספת כאמור יהיו מחויבות **הרשויות המפורטות בחוק** (והן בלבד), במשלוח דואר גם לכתובת נוספת זו, בעת שליחת מידע בעניין הקטין שהן מחויבות במסירתו (וזאת, בכפוף להיעדר החלטה שיפוטית האוסרת על כך), כדלקמן:

"א. (א) **הורה של קטין אשר מענו הרשום במרשם האוכלוסין אינו המען הרשום של ילדו הקטין, רשאי לבקש מפקיד הרישום לרשום את מענו הרשום במרשם האוכלוסין או את כתובתו למשלוח דואר לפי סעיף 2, ככתובת נוספת למשלוח דואר לקטין.**
(ב) הוגשה בקשה כאמור בסעיף קטן (א), ירשום פקיד הרישום כתובת נוספת למשלוח דואר לקטין, בכפוף להוראות סעיף 18(ד) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962.
(ג) **נרשמה כתובת נוספת למשלוח דואר לקטין לפי סעיף זה, יהיה משלוח דואר על ידי רשות להורה בעניין ילדו הקטין למען הרשום של הקטין או לכתובתו למשלוח דואר הרשומה במרשם האוכלוסין וכן לכתובת הנוספת כאמור.**"

10. על פי המפורט בתוספת לחוק, הרשויות עליהן חלה חובת שליחת מידע בעניינו של קטין לכתובתו הנוספת, מקום בו נרשמה במרשם האוכלוסין, הן – רשות הרישוי, המוסד לביטוח לאומי, רשות המסים בישראל וכן עיריות ומועצות מקומיות.

11. יצוין, כי בהתאם לסעיף 3 לחוק עדכון כתובת, נתונה לרשויות המפורטות לעיל גישה למרשם האוכלוסין, המתעדכנת אחת לחודש, באופן שוטף.
12. אם כן, יודגש כבר עתה כי הן משרד העבודה והרווחה והן מעונות היום אינם נכללים בתוספת לחוק עדכון כתובת, ולפיכך – אינם מחזיקים בגישה למרשם האוכלוסין, וממילא אינם מחויבים במשלוח דואר בעניינם של קטינים לכתובות הנוספות של הורי קטינים, ככל שישן.

התיקון לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות

13. ביום 4.5.09 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק פרטית (פ/806/18) – הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 14), התש"ע-2010 (להלן: "**הצעת החוק**"), אשר ביקשה לחייב את הגופים המנויים בתוספת להצעה (המוסד לביטוח לאומי; עירייה ומועצות מקומיות, מוסד חינוך; קופת חולים; בנקים) במסירת מידע להורה שאינו מתגורר עם הקטין – **במצבים בהם הוטלה על הגוף חובה על פי דין** למסירת מידע להורה הקטין. כן, ביקשה הצעת החוק להוסיף לפרטי הרישום של קטין במרשם האוכלוסין את מענו של ההורה אשר איננו מתגורר עמו.

מטרת הצעת החוק, כפי העולה מדברי החסבר לה, הייתה לפעול במצבים בהם הורים נפרדים, ו"המידע על הילדים מתרכז אצל אחד ההורים ונחסם בפני ההורה אשר אינו מתגורר עמם באותו בית. הצעת החוק מוסיפה לפרטי הרישום של קטין במרשם האוכלוסין את מענו של ההורה אשר איננו מתגורר עם הקטין, ובכך מעגנת את זכות שני ההורים לקבל מידע לגבי ילדיהם".

14. ביום 21.10.09 התקיים דיון במליאת הכנסת בהצעת החוק. חה"כ יריב לוין, הציג את ההצעה בפני המליאה, וצין כי מדובר בהצעה אשר הוגשה בעקבות פנייתו של מר גיא רווה, העומד בראש העותרת 1, ככל הידוע למשיבים. שר המשפטים דאז, יעקב נאמן ז"ל, שיקף את עמדת הממשלה בעניין הצעת החוק, אשר תמכה בהצעה באופן עקרוני, שכן זו התבססה על רעיון האחריות ההורית המשותפת לשני ההורים, ואולם – נוסח הצעת החוק היה כללי וגורף מדי לעמדת הממשלה. לדבריו, "בחוק נקבעה חזקה שלפיה מניחים שהורה הסכים לפעולת ההורה האחר כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר. על כן, **גופים ציבוריים רשאים להניח על-פי החזקה שאפילו הורים פרודים או גרושים מסכימים ביניהם. לעומת זאת, באותם מקרים שבהם הורה אחד סותר את החזקה בכתב, בכך שהוא מודיע כי ברצונו לקבל מידע בנפרד או לדרוש שלא להסתפק בהסכמתו של ההורה האחר, ישנה הצדקה להטיל על גוף ציבורי חובת ההודעה לשניהם.**"

15. ביום 23.1.16 התקיים דיון ראשון בהצעת החוק בוועדה המיוחדת לזכויות הילד. בפתחה של הישיבה, ח"כ יריב לוין תיאר את השינויים שעברה הצעת החוק בטרם הונחה לקריאה ראשונה. על פי שנאמר בדיון, **המרכיב הראשון בהצעת החוק בנוסחה בעת ההיא, הוא יצירתו של הסדר הדורש פעולה ראשונית אקטיבית מצד ההורה הנוסף, "כלומר, ההנחה היא שאין צורך להעביר כי ההורים פועלים ביניהם ויש ביניהם איזשהו שיתוף פעולה ותיאום, ומקום שבו הורה מבקש את המידע, יוכל לקבל אותו על ידי כך שימסור בקשה באופן אקטיבי ובכך יפעיל ויממש למעשה את**

הזכות שמוקנית לו. עוד צוין בהצעת החוק כי "התיקון המוצע יסייע להורים שילדיהם אינם מתגוררים עימם לקבל מידע על ילדיהם, ובכך יכול שיהיה בו כדי להפיג מתחים בין הורי ילדים קטינים החיים בנפרד ולתרום לרווחתם של קטינים אלו".

16. ביום 9.3.10 אושר התיקון לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 14), התשי"ע - 2010. בתיקון נקבע כי **גוף המנוי בתוספת לחוק (מוסד פיננסי כמפורט בתוספת; המוסד לביטוח לאומי; מוסד חינוך כהגדרתו בחוק לימוד חובה, התשי"ט - 1949; רשות מקומית ומועצה אזורית וכן מוסד רפואי כמפורט בתוספת) אשר מחויב למסור על פי הוראות כל דין מידע בכתב להורה בעניין ילדו הקטין, וקיבל מהורה הקטין הודעה בכתב על רצונו לקבל עותק מהמידע בנפרד מהמידע שנמסר להורה הנוסף של הקטין, ימסור את המידע גם לאותו הורה, והכול בכפוף לכך כי לא נשללה או הוגבלה אפוטרופסותו של ההורה המבקש.**

17. ביום 19.7.10 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק פרטית נוספת (פ/2556/18) - הצעת חוק כתובת נוספת למשלוח דואר לקטין (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2012 (להלן: **הצעת החוק הנוספת**).

הצעת החוק האמורה ביקשה לקבוע כי האחריות על מסירת כתובתו של ההורה הנוסף, תוטל על ההורה שכתובתו היא הכתובת הרשומה של הקטין, ואזי על כלל הגופים המנויים בתוספת יהיה להעביר כל מידע להורה הנוסף, גם ללא פניה מפורשת על-ידו. זאת, אלא אם יבקש ההורה הנוסף שלא לקבל מידע בנפרד. הנה כי כן, בקשת העותר מבית המשפט הנכבד עלתה ונדונה בהצעת החוק הנוספת.

במסגרת הדיונים בהצעת החוק הנוספת האמורה, הועלו מספר שיקולים נגד מסירת מידע על קטין באופן **אוטומטי** על ידי גוף ציבורי ללא כל בקשה מההורה החי בנפרד. בהתייחס לבקשה כי המידע אודות כתובות נפרדות של הקטין יעבור באופן אוטומטי לכלל הגופים הציבוריים, נאמר כי העובדה שישנם הורים של קטין החיים בנפרד אינה עניין 'לכולי עלמא', ואין לכלל גוף ציבורי זכות אוטומטית כי יועבר אליו מידע זה, זאת על אחת כמה וכמה במצב בו הורים אינם יודעים מיהם כלל הגופים הציבוריים הקיימים, ועל כן, **ישנה חשיבות כי ברירת המחדל לא תהיה העברת המידע באופן אוטומטי, אלא כי ההורה יבקש כי המידע הנ"ל יועבר לגוף הציבורי הרלוונטי, כאמור במטרה למזער את הפגיעה בפרטיות ההורים והקטין**; נימוק נוסף אשר הועלה נגע לכך כי מסירת מידע באופן אוטומטי להורה הנוסף בלא שהתבקשה העברת מידע כאמור **עלולה לפגוע בקטין אשר הורהו אינו שומר על קשר עם ילדו, וזאת בעצם הידיעה כי ההורה הנוסף מחזיק במידע אודותיו אך לא מתעניין בו**. בהקשר זה צוין עוד כי מרבית ההורים הגרושים מצליחים לשתף פעולה, וכי אך מיעוטם – מבחינה סטטיסטית – מתקשים להתנהל במשותף, דבר אשר אינו מצדיק את היפוך הנטל ונטילת אחריות של המדינה או של ההורה שכתובתו היא הכתובת הרשומה של הקטין על עדכון כפול של כלל ההורים החיים בנפרד, חלף הטלת הנטל על הורה הקטין המבקש לקבל מידע בנפרד בעצמו.

18. ביום 16.1.12, לאחר דיונים בוועדה לזכויות הילד בהם לקח חלק מר רווח (העומד בראש העותרת 1 כאמור) חלק פעיל, אושרו בקריאה שנייה ושלישית תיקון מס' 16 לחוק הכשרות המשפטית

ותיקון מס' לחוק עדכון כתובת – השזור למעשה בתיקון לחוק הכשרות המשפטית, כאשר על פי התיקון, קובע נוסח של סעיף 18 לחוק הכשרות המשפטית כדלקמן:

18. (ב) (1) גוף המנוי הן בתוספת לחוק זה והן בתוספת לחוק עדכון כתובת, התשס"ה-2005 (בסעיף זה – חוק עדכון כתובת), ומחויב על פי הוראות כל דין למסור מידע בכתב להורה בעניין ילדו הקטין, ישלח את המידע גם לכתובת הנוספת למשלוח דואר לקטין כאמור בחוק עדכון כתובת;

(2) גוף המנוי בתוספת לחוק זה ואינו מנוי בתוספת לחוק עדכון כתובת, המחויב על פי הוראות כל דין למסור מידע להורה בעניין ילדו הקטין, שקיבל מהורה של קטין הודעה בכתב על רצונו לקבל את המידע בנפרד מהמידע שנמסר להורהו האחר, ימסור את המידע גם להורה המבקש.

(ג) עם קבלת הודעה בכתב כאמור בסעיף קטן (ב)(2) או קבלת בקשה לרישום כתובת נוספת כאמור בסעיף 2 לחוק עדכון כתובת (בסעיף זה – בקשה), ישלח גוף המנוי בתוספת או פקיד הרישום כהגדרתו בחוק האמור, לפי העניין, הודעה על הבקשה למען הרישום של הקטין.

(ד) לא ישלח ולא ימסר מידע בעניין קטין על ידי גוף המנוי בתוספת או על ידי פקיד רישום כהגדרתו בחוק עדכון כתובת, אם הורה או גורם אחר המציא להם החלטה של בית משפט שלפיה נשללה או הוגבלה לעניין זה האפוטרופסות של ההורה שהגיש את הבקשה, או החלטה של בית משפט המונעת את מסירת המידע כאמור לאותו הורה.

(ה) שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי, בצו, לשנות את התוספת.

19. אם כן, המנגנון שנקבע במסגרת שני דברי החקיקה האמורים הוא כי הורה, שמענו הרישום אינו המען הרישום של ילדו הקטין, רשאי לבקש כי מענו או כתובתו למשלוח דואר, יהיו כתובת נוספת למשלוח דואר לקטין. אם הוגשה בקשה כאמור לרשות האוכלוסין, תירשם כתובתו של ההורה ככתובת נוספת למשלוח דואר לקטין. במצב דברים זה, אם מדובר בגוף המנוי הן בתוספת לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והן בתוספת לחוק עדכון כתובת, והגוף מחויב על פי הוראות כל דין למסור מידע בכתב להורה בעניין ילדו הקטין - הדואר בעניינו של הקטין יישלח לשתי הכתובות: למענו של הקטין ולכתובת הנוספת. במקרה בו מדובר בגוף המנוי בתוספת לחוק הכשרות המשפטית אך אינו מנוי בתוספת לחוק עדכון כתובת, והגוף מחויב על פי הוראות כל דין למסור מידע להורה בעניין ילדו הקטין, ימסור הגוף את המידע גם לכתובתו של ההורה המבקש, וזאת במידה וקיבל מההורה הודעה בכתב על רצונו לקבל את המידע בנפרד מהמידע שנמסר להורהו הנוסף.

לצד זאת, המחוקק יצר מנגנון שנועד למנוע את העברת המידע להורה הנוסף במידה ויש לכך סיבה מוצדקת. סעיף 18(ג) קובע כי אם נשלחה בקשה - בין אם לגוף המנוי בתוספת לחוק הכשרות המשפטית ומחויב לשלוח מידע על קטין, ובין אם בקשה לרישום כתובת נוספת לרשות האוכלוסין - מקבל הבקשה יישלח הודעה בדבר הבקשה למענו הרישום של הקטין. ההודעה בדבר הבקשה נועדה, בין היתר, לאפשר להורה הרושם להודיע לרשות או לגוף - כאמור בסעיף 18(ד) - כי אפוטרופסות ההורה שהגיש את הבקשה נשללה או הוגבלה, ובכך למנוע את מסירת המידע.

הנה כי כן, לצד יצירת האפשרות להעברה ישירה של המידע לשני ההורים, ההסדר החקיקתי שוקל ומאזן בין אינטרסים בדבר טובת הילד, הגנה על הילד והגנה על הפרטיות.

20. במאמר מוסגר יוער כי בשנת 2016 חל תיקון נוסף בחוק הכשרות המשפטית – תיקון מס' 18, עם התווספותה של התוספת השנייה לחוק (אשר אינה רלוונטית לענייננו) וכך בכל מקום בחוק בו צוין "בתוספת לחוק זה" תוקן ל"תוספת הראשונה לחוק זה".

21. כפי שפורט לעיל, בהתאם לתיקון לחוק, הגופים המנויים בתוספת לחוק הכשרות המשפטית הם: מוסדות פיננסיים, המוסד לביטוח לאומי, מוסדות חינוך כהגדרתם בחוק לימוד חובה, רשות מקומית ומועצה אזורית וכן מוסדות רפואיים. חוק עדכון כתובת, חל (כמצוין לעיל) על רשות הרישוי, המוסד לביטוח לאומי, רשות המסים בישראל ועיריות ומועצות מקומיות.

22. אם כן, משרד העבודה והרווחה ומעונות היום אינם נכללים אף בתוספת לחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות, ואולם – כפי שיפורט להלן, לאחר בחינת הנושא החליט משרד העבודה והרווחה להחיל, לפנים משורת הדין, את ההוראה הקבועה בסעיף 18(ב)(2) לחוק על מעונות היום המפוקחים על-ידו, ולפיכך – **מקום בו יפנה הורה למעון** ויבקש כי ההודעות הנשלחות על-ידי המעון **בכתב** לכתובתו של הקטין יישלחו לכתובת נוספת כפי שנמסרה על-ידו.

23. בטרם נפנה לתאר את ההסדרים החלים על מסירת מידע הנוגע לפעוטות הרשומים למעונות היום המפוקחים על-ידי משרד עבודה והרווחה בפירוט, ולשלמות הרקע העומד לפני בית המשפט הנכבד, יצוין כי הצעות חוק פרטיות נוספות אשר הוגשו על שולחן הכנסת, שעניינן במסירת מידע להוריו של קטין, ואשר במהותן ביקשו להחיל את החובות אותן מבקשים העותרים להחיל העותרים על מעונות היום במסגרת העתירה דנן לא התקבלו על-ידי המחוקק.

כך, ביום 27.5.13 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק פרטית שלישית (פ/19/1304) בהתייחס למסירת מידע להוריו של קטין – הצעת חוק מסירת מידע להורים בנפרד (תיקוני חקיקה), התשע"ג-2013 (להלן: **הצעת חוק מסירת מידע**). הצעת חוק זו ביקשה להורות כי גוף המחויב על פי הוראות כל דין למסור מידע בכתב להורה בעניין ילדו הקטין, ישלח את המידע לשני הורי הקטין בהתאם לכתובתם הרשומה במרשם האוכלוסין. עוד ביקשה הצעת החוק להוסיף לגופים המנויים בחוק עדכון כתובת את "משרד הכלכלה – גני הילדים לפעוטות". הצעת החוק האמורה לא התקבלה על ידי המחוקק.

הצעות חוק זהות הונחו גם על שולחן הכנסת ה-20: כך, ביום 25.5.15 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק פרטית (9/996/20) – הצעת חוק מסירת מידע להורים בנפרד (תיקוני חקיקה), התשע"ה-2015 וביום 8.6.15 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק פ/1377/20 מסירת מידע להורים בנפרד (תיקוני חקיקה), התשע"ה-2015. אף הצעות חוק אלה, לא התקבלו על-ידי המחוקק.

24. כעת נבקש לפנות לתיאור מסמך ההנחיות בדבר העברת מידע אודות ילד השוהה במעון יום המוכר על-ידי האגף למעונות יום ומשפחתונים, העומד במוקד העתירה דנן.

מסמך ההנחיות בדבר העברת מידע אודות ילד השוהה במעון יום המוכר על-ידי האגף למעונות יום ומשפחתונים

25. ביום 28.10.18 פורסם מסמך ההנחיות מטעם האגף למעונות יום ומשפחתונים במשרד העבודה והרווחה (המסמך עודכן בתאריך 31.10.18). כאמור בפתחן של ההנחיות, תכליתן היא "לסייע לארגונים ולרשויות המקומיות המפעילים מעונות היום בעלי סמל בקשר לשילוב פרטי ההורים בתהליך הרישום למעון היום, גם לאחר פרידה או גירושין, כך שכל הורה ימשיך להיות שותף משמעותי בכל הקשור לגידול ילדיו, והכול בכפוף ובהתאם להוראות חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962 לפיו שני ההורים הם האפוטרופוסים הטבעיים של ילדיהם הקטינים ועל כן מחויבים וזכאים לדאוג לצרכי הילד, לרבות חינוכו".

זאת, תוך שמובהר כבר בפתח ההנחיות כי "לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, די בהסכמתו של אחד ההורים לפעולתו של רעהו וחזקה על ההורה שהסכים לפעולת רעהו, כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר".

בהמשכן של ההנחיות נקבע כי "על הארגון המפעיל לוודא, כי מנהל/ות מעונות היום מקיימות, ככל האפשר, קשר ישיר עם 2 ההורים בכל הנושאים הקשורים לילדיהם", אך זאת תוך שמובהר כי **"על צוות המעון להתמקד בחינוכו-טיפולו של הילד ובדאגה לשלומו ולרווחתו במעון, ועליו להימנע ממעורבות ביחסים שבין ההורים ו/או בסכסוך בין ההורים, אם וככל שקיים סכסוך"**.

מסמך ההנחיות מטעם האגף למעונות יום ומשפחתונים צורף כנספח לעתירה.

26. ההנחיות קובעות מספר הוראות אופרטיביות הנוגעות ליידוע ההורה המבקש (כהגדרתו בהנחיות). ראשית, נקבע כי **בעת רישום ילד למעון, על ההורים הרושמים את ילדם** לציין את הפרטים הבאים: סטטוס משפחתי; מענו הרשום של הקטין; **דרכי התקשרות עם כל אחד מההורים, לרבות כתובת, מס' טלפון וטלפון נייד** וכך-קיומה של החלטה שיפוטית אשר שוללת או מגבילה את האפוטרופסות של אחד ההורים, ככל שישנה. כמו כן נקבע כי על ההורים ליידע את המעון בדבר "ההסדרים הקיימים לטיפול בילד, ככל שהינם רלוונטיים למעון היום".

כמו-כן, במסגרת ההנחיות מובהר כי "באחריות ההורים לעדכן וליידע את מנהל/ת המעון בכתב בכל שינוי שחל בפרטים המפורטים בסעיף קטן (3) שלעיל".

27. בהמשך הדברים, מפורט בהנחיות כי **לפנים משורת הדין מחיל האגף למעונות ולמשפחתונים במשרד העבודה והרווחה את הוראות בסעיף 18(ב)(2) לחוק הכשרות המשפטית על מעונות היום המוכרים המחזיקים בסמל של האגף**. כך, מפורט בהנחיות כי ככל שההורה המבקש יעביר למעון הודעה בדבר רצונו לקבל את המידע הנוגע לקטין, נוסף על שליחת המידע להורה הרושם, יישלח אליו מידע זה (כל עוד לא קיימת התנגדות לכך של ההורה הרושם אשר מציג החלטה שיפוטית אשר שוללת את העברת המידע), כדלקמן:

5" בהתאם להחלטה כאמור, מחיל האגף, לפני משורת הדין, את הוראות סעיף 18(ב2) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות על מעונות היום המוכרים. לפיכך, על הארגון המפעיל לוודא, כי בכל מקרה בו קיבל/ה מנהל/ת המעון מהורה (להלן: "ההורה המבקש") הודעה בכתב על רצונו לקבל את המידע בנפרד מהמידע שנמסר להורהו האחר, תימסר להורה האחר הודעה על הבקשה באמצעות מענו הרשום של הקטין. המידע המבוקש יימסר להורה המבקש בהתאם לפרטי ההתקשרות שהועברו לארגון המפעיל, כמפורט לעיל, אלא אם ההורה האחר או גורם אחר המציא לו/ה החלטה של בית משפט שלפיה נשללה או הוגבלה לעניין זה האפוטרופסות של ההורה המבקש או החלטה של בית משפט המונעת את מסירת המידע כאמור לאותו הורה. יובהר, כי אין די בהתנגדותו של ההורה האחר לקשר בין מעון היום להורה המבקש כדי לשלול את העברת המידע, ורק החלטה שיפוטית הנוגעת לילד ורלוונטית לעניין זה כאמור שהוצגה בפני מנהל/ת המעון יכולה לשלול העברת מידע להורה המבקש, ובכפוף לכל דין.

6. מנהלת המסגרת תמסור לשני ההורים אך ורק מידע הנוגע לילד. כל מידע הקשור בהורה, כגון גובה התמיכה שמקבל ההורה, לרבות כל מסמך ששימש את האגף לצורך קביעת הדרגה וכד' הינו מידע אישי שאין להעביר להורה השני.

7. במקרים בהם הומצאה למנהל/ת המעון החלטה שיפוטית הנוגעת לילד ורלוונטית לפעילותו של מעון היום, על מנהל/ת המעון לפעול בהתאם להחלטה.

8. ככל שנודע למנהל/ת מעון היום, במהלך שנה"ל, על פרידה או גירושין, על מנהל/ת המעון לנסות ולקבל, ככל האפשר, משני ההורים הנחיות לעניין המידע שיועבר ואופן העברתו אליהם. באחריות הארגון המפעיל, לוודא, כי מנהל/ת המעון עדכנה בהתאם את פרטי ההתקשרות שהעבירו ההורים, כמפורט לעיל" (ההדגשות שונו והוספו, הח"מ).

הרקע לעתירה שלפנינו

28. ביום 17.2.13 הוגש בג"ץ 1273/13 עמותת "הורות משותפת = טובת הילד" נ' מדינת ישראל, במסגרתו התבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לבוא ולנמק "מדוע לא ידאגו שמידע הנוגע לילד הנשלח כיום מגופים שונים להורה אחד בלבד כאשר הורי הילד המתגוררים בנפרד, ישלח באופן זהה גם להורה האחר."

ביום 28.4.13 הוגשה תגובתם המקדמית של המשיבים לעתירה, בה צוין כי "ללא קשר עם התקדמות הליכי החקיקה בכוונתו להנחות את הארגונים המפעילים מעונות יום- לפעול באופן דומה להסדר החקיקתי, כך שבכל מקרה בו נשלח מכתב להורים המכיל מידע אודות הילד – ובכפוף לבקשה מטעם ההורה הנוסף – ההודעות ישלחו לשני ההורים. כל זאת, כאמור, בהיעדר סיבה להימנע מכך."

ביום 18.6.13 נדחתה העתירה על הסף על-ידי בית המשפט הנכבד (כב' המשנה לנשיא (כתוארה אז) נאור, כב' השופט פוגלמן, כב' השופטת ברק-ארז), תוך שבפסק-הדין נקבע כי "עיצוב מערך הזכויות והחובות בתחום הרגיש של דיני משפחה אמור להיות פרי דיון ציבורי בזירה המיועדת לכך – הכנסת. דברים אלו מקבלים משנה תוקף שעה שהסוגיות המועלות בעתירה כבר ונידונו ונשקלו על ידי המחוקק".

צילום תגובתם המקדמית של המשיבים בבג"ץ 1273/13 מיום 28.4.13 ללא נספחיה מצורפת ומסומנת מש/1.

העתק פסק הדין בבג"ץ 1273/19 מיום 18.6.13 מצורף ומסומן מש/2.

29. ביום 4.5.17 הוגש בג"ץ 3694/17 **עמותת "הורות משותפת" = טובת הילד** נ' **מדינת ישראל**, במסגרתו התבקשו סעדים שונים על ידי העותרים, וביניהם ולענייננו, כדלהלן:

"יישומם של ההסדרים והתנאים שמחובת המשיבים ליישם או לקדם בהמשך לבג"ץ 1273/13, כדי לאפשר שמידע הנוגע לילד אשר נמסר לאחר ההורים, יימסר גם להורה האחר כאשר הורי הילד מתגוררים בנפרד:

א. משרד הרווחה:

- הוספת משרד הרווחה ללשון החוק בהתאם להצהרת המדינה;
- שליחת המידע הנוגע לילד לשני הורי הילד על ידי מעונות היום אשר נמצאים כיום תחת אחריות משרד הרווחה;
- הוצאת חוזר מתאים למעונות היום מטעם משרד הרווחה בדומה לחוזר משרד החינוך.

"[...]

30. ביום 9.8.17 הוגשה תגובה מקדמית לעתירה מטעם המדינה. במסגרת התגובה התייחסו המשיבים בהרחבה להסדרים הנוגעים להעברת מידע להורי פעוטות המשובצים למעונות היום המצויים בפיקוח משרד העבודה והרווחה (ראו סעיפים 22-38 לתגובת המשיבים). טרם נפנה לפירוט עיקרי ההסדרים הנוגעים לענייננו, נמשיך בסקירת הרקע עד עת הגשת העתירה שבנדון.

31. עוד במסגרת התגובה המקדמית, טענו המשיבים כי על הארגונים הפרטיים המפעילים את מעונות היום אין חובה על פי הוראות שבדין ליידיע את ההורה, ועל כן על פניו לא קיימת עמידה בקריטריון שקובע סעיף 18(ב)(1) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 (להלן: "**חוק הכשרות המשפטית**"). לצד זאת, ובשל העובדה כי ההתנהלות השוטפת מול ההורה מתבצעת על ידם, צוין בתגובה המקדמית לעתירה, אשר לגיבושן של הנחיות הנוגעות ליידוע שני ההורים בהודעות הנשלחות מטעם המעונות, כך:

"בכוונת משרד העבודה להוציא הנחייה אשר תנחה את הארגונים המפעילים מעונות יום – לפעול באופן דומה להסדר החקיקתי, כך שבכל מקרה בו נשלח מכתב להורים המכיל מידע אודות הילד, לרבות החלטות הנוגעות לקבלת ילד למעון, **ובכפוף לבקשה מטעם ההורה הנוסף** – ההודעות יישלחו לשני ההורים. כל זאת, כאמור, בהיעדר סיבה להימנע מכך. בעניין זה משרד העבודה יציין כי הוכנה טיוטה אשר נמצאת כיום בשלבי תיאום פנים משרדיים, אשר תיבחן, על כלל הקשיים העלולים להתעורר בעניין, וברי כי מטבע הדברים תועבר בהמשך אף לעמדת הארגונים השונים לצורך קבלת עמדתם.

למען שלמות הדברים יוער באשר להחלטות הנוגעות לקבלת ילד למעון, כי ככלל, בעת רישום קטין למעון, מודיע הארגון הפרטי המפעיל את מעון היום להורה באשר לקבלתו של הילד למעון. עם זאת, במיעוט המקרים (כ-20% מכלל המקרים), בהם מספר הילדים הנרשמים עולה על מספר המקומות המקסימאלי במעון, מתקיימת ועדת קבלה של משרד העבודה. כחלק מהליך ההרשמה, נשלחים מסרונים או אימיילים להורה אשר רושם את ילדו למעון, לשם עדכון בדבר קבלת מסמכים חסרים בהליך ההרשמה למעון. בסוף הליך ההרשמה, נשלח אי-מייל לכתובת המייל של ההורה אשר ביצע את הרישום ואותה העביר למנהלת המעון לשם עדכון לגבי ההחלטה בדבר קבלת הילד למעון, כאשר במקביל, אף המעון מעדכן את הורה הילד ביחס לקבלת הילד למעון.

כאמור, במסגרת בחינתו האמורה של משרד העבודה באשר להנחיית הארגונים המפעילים את מעונות היום, תיבחן אף סוגיית יידוע ההורה הנוסף באשר לקבלת ילד למעון (ובכלל זאת החלטות המשרד הנוגעות לקבלת ילד למעון לאחר שהתקיימה ועדת קבלה), וזאת בין היתר בשים לב לקשיים שונים העלולים להתעורר בעניין".

לאור האמור, טענו המשיבים כי בנסיבות האמורות לעיל, אין מקום לקבל את העתירה.

תגובה מטעם המשיבים בבג"ץ 3694/17 מיום 9.8.17 מצורפת ומסומנת **מש/3**.

32. ביום 12.3.18 הגיש העותר "בקשה לצמצום העתירה", ובמסגרתה חזר בו מחלק מטענותיו אשר פורטו בעתירה, והעלה, בין היתר, טענות בנוגע לאמור בתגובה המקדמית מטעם המשיבים אשר להוראות ההנחיות שעתידות היו להיות מפורסמות.

33. ביום 9.5.18 התקיים דיון בעתירה בפני בית המשפט הנכבד (כב' הנשיאה חיות, כב' השופט מזוז, כב' השופטת וילנר), ובמסגרתו הבהירו המשיבים כי כוונתם היא כי במסגרת ההנחיות שיגובשו תתאפשר להורה קבלת מידע בכפוף לפנייה מצדו בבקשה לקבלת המידע, וזאת בהתאם לאשר פורט בתגובה (וראו בעמוד 4 לפרוטוקול הדיון). בסיומו של הדיון הורה בית המשפט הנכבד על מחיקת העתירה, תוך שצוין כדלקמן:

"בעקבות הבהרות שנתבקשו מאת המשיבים הוברר כי משרד הרווחה שוקד על הוצאת הנחיות לפיהן גם מעונות פרטיים יחוייבו בשילוב פרטי שני בני-הזוג בתהליך הרישום למעון מקום שבו הם פרודים. לשאלתנו הבהירו המשיבים כי הכוונה היא שהנחיות אלה תיושמה כבר בשנת הלימודים הקרובה (ספטמבר 2018).

אשר למתן דיווח על ידי קופות החולים הבהרנו כי על העותרים למצות הליכים מול הקופות וכן, ככל שהליכים אלה לא ישאו פרי, עליהם לצרף אותן לכל עתירה עתידית שתוגש.

בכפוף לאמור לעיל, העתירה נמחקת.

אין צו להוצאות".

ההחלטות אשר ניתנו בבג"ץ 3694/17 מיום 9.5.18 ומיום 22.1.19 מצורפות ומסומנות **מש/4**.

34. ביום 9.10.18 הוגשה מטעם העותרים בקשה לפי סעיף 6 לפקודת ביזיון בית המשפט. ביום 29.10.18 הוגשה תגובת המשיבים לבקשה זו של העותרים. במסגרתה, נמסר כי בשלהי חודש אפריל 2018, בהמשך לאשר נמסר מטעם המדינה בעת הדיון, הועבר נוסח ראשוני של טיוטת ההנחיות להתייחסות הגורמים הנדרשים. לאחר הפצת הטיוטה, ובעקבות הערות הגורמים השונים אשר היו מעורבים בגיבוש ההנחיות, הועברו טיוטות מעודכנות של ההנחיות להתייחסויות נוספות.

35. עוד בתגובה זו, צוין כי עם סיום קבלת כלל האישורים הנדרשים, ביום 25.10.18 הופצו ההנחיות לארגונים ולרשויות המקומיות המפעילים מעונות יום עם סמל האגף, וביום 28.10.18 פורסמו ההנחיות באתר משרד העבודה והרווחה (יצוין), כי ביום 31.10.18 תוקנה טעות סופר אשר נפלה בהנחיות).
36. ביום 31.10.18 פנו העותרים אל המשיבים בבקשה לקבלת הבהרות בנוגע להנחיות, ובמסגרתה העלו העותרים טענות אשר להוראותיו, וביקשו כי ההנחיות יתוקנו בהתאם למפורט בבקשה.
37. ביום 4.11.18 הוגשה מטעם העותרים בקשה להגשת עמדתם בנוגע להנחיות שפורסמו, וביום 19.11.18 ניתנה החלטת בית המשפט הנכבד בה נקבע כי "לנוכח האמור בתגובת המשיבים לבקשה נראה כי היא התייתרה. העותרים יודיעו עד ליום 27.11.2018 עמדתם בעניין זה".
38. ביום 22.11.18 הגישו העותרים הודעה מטעמם בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד, ובמסגרתה העלו מספר טענות בנוגע להנחיות, וביום 8.1.19, בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד, הוגשה תגובת המשיבים לטענות שהועלו על-ידי העותרים בנוגע להנחיות (לשלמות התמונה יצוין כי זאת תוך שבמסגרת ההודעה, נטען על ידי המשיבים כי דין טענות העותרים בנוגע להנחיות להידחות על הסף).
39. ביום 22.1.19 הורתה כב' הנשיאה חיות על מחיקת הבקשה תוך שקבעה כי "מקובלת עלי בהקשר זה עמדת המשיבים כי ככל שהמבקשים סבורים שיש בידם עילה לתקיפת ההנחיות האמורות עליהם לנקוט לצורך כך בהליך מתאים וכי הליכי בזיון אינם האכסניה המתאימה לכך." לשלמות התמונה העומדת לפני בית המשפט הנכבד, יצוין שבהחלטה נקבע עוד כי "משנאלצו המבקשים להגישה ורק לאחר מכן פורסמו ההנחיות הם זכאים להוצאותיהם. לפיכך, אנו מורים כי המשיבים ישלמו למבקשים הוצאות הבקשה ושכר-טרחת עורך דין בסך 6,500 ש"ח".
40. מכאן העתירה שלפנינו.

עמדת המשיבים

דין העתירה להידחות על הסף – עקב סעד המבקש מתן צו המורה על תיקון דבר חקיקה

41. לעמדת המשיבים, קבלת הסעד העיקרי המבוקש במסגרת בעתירה משמעה כי בית המשפט הנכבד יורה למדינה ליזום תיקון חקיקה לתוספת הראשונה לחוק עדכון כתובת. כפי שתואר לעיל, המדובר בשינויי חקיקה אותם בחן המחוקק, לא פעם, דן בהם בוועדות הכנסת השונות ובחר לשמר את ההסדר הקיים, כפי שהורחב מעלה וכפי שבא לידי ביטוי בנוהל.

כך, באשר לבקשת העותרים כי יש לאשר וכן ליידע את ההורה הנוסף בעת הרישום, אף אם ההורה הרושם לא ימסור את כתובת ההורה הנוסף, יובהר כי כאמור האגף אינו גוף המנוי בתוספת הראשונה לחוק או בחוק עדכון כתובת, ועל כן אין חובה למסור מידע בכתב להורה בדבר ילדו

הקטין, בטרם העביר הודעה על רצונו בנפרד לקבל את המידע. לעמדת המשיבים, הטלת חובות כאמור, נעשית על דרך הכלל **במסגרת חקיקה** בכוונת מכוון, וזאת משום שיש בהן **הטלת נטל כבד** על הגוף שיחויב במסירת ההודעה, וכן מחייבות התייחסות מעמיקה להיבטים אפשריים נוספים של הטלת חובה מסוג זה וכן בשל הפגיעה בפרטיות בעצם הנגישות למרשם, המחייב הסדרה מאוזנת בחקיקה ראשית. על כן, תיקון הנוהל בהתאם לבקשת העותרים, משמעו אפוא שינוי האיזון שנקבע על ידי המחוקק, וזאת בניגוד לעקרון הפרדת הרשויות במדינה דמוקרטית.

42. הלכה פסוקה היא כי בית המשפט הנכבד אינו מוציא צווים המורים לתקן דבר חקיקה - בין אם חקיקה ראשית, ובין אם חקיקת משנה - אלא מקיים ביקורת שיפוטית בעניין. על כן, המשיבים יטענו כי יש לדחות את הבקשה למתן הסעדים דנן על-הסף.

43. בעניין זה, יפים דבריו של בית משפט נכבד זה בבג"ץ 8940/14 **א.פ.ט אדוונסד פאואר טכנולוגי בע"מ נ' כנסת ישראל**, בפסקה 5 לפסק דינו של כב' השופט עמית (פורסם באר"ש, 18.1.15), הקובעים כדלהלן:

5. אקדים ואומר כי על אף שהעתירה מציפה נושאים בעלי חשיבות ציבורית ומעלה שאלה חוקתית לכאורה, **דינה להידחות על הסף.**

[...]

"ככל שהעותרת סבורה כי נכון לעשות לתיקון החוק - להתנות מימון מפלגות במתן אפשרות לנשים להימנות על חברותיהן - כי אז 'חייבת היא למצוא סעד ומזור ברשות המחוקקת או ברשות המבצעת. לא בבית משפט' (דברי המשנה לנשיא (כתוארו אז) מ' חשין בבג"ץ 5677/04 עמותת 'אלערפאן' נ' שר האוצר [פורסם בנבו] (2005)). לשפיטה נועדנו בבית המשפט; לא לחקיקה. מלאכת השפיטה כוללת הפעלת ביקורת שיפוטית, בכללה בחינה חוקתית, אך לא לבית המשפט לקבוע את תבונתו של החוק, אם הוא טוב, יעיל, מוצדק, או אם ישנו הסדר חקיקתי טוב יותר (בג"ץ 7717/13 קוליאן נ' שר האוצר, [פורסם בנבו] פסקה 9 (2.10.2014))."

וכן ראו בג"ץ 3065/04 **אדם טבע ודין-אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' ראש הממשלה**, בפסק דינו של כב' המשנה לנשיאה ריבלין (כתוארו דאז) תק-על 1879 (3) 2007, כדלקמן:

"... מטענות המדינה בפנינו ניתן ללמוד על תחושה של חוסר-נוחות מן המצב הקיים. אולם בסופו של דבר, המציאות היא שכיום אין תחולה מפורשת לחוק מקורות אנרגיה על רשויות המדינה, **וגם אין מקום לכך שבית משפט זה ייתן צו המורה לגורמים המוסמכים והאמונים על הנושא לשנות את המצב הנורמטיבי הקיים.** טענות העותרת לגבי המצב הרצוי ראויות להישמע, הנושא הוא חשוב ומדברי המשיבים עולה כי הוא זוכה להתייחסות הן בחיי המעשה הן במישור החקיקתי. יש לקוות לכך שההליכים יוסיפו ויתקדמו בכיוון חיובי.

התוצאה היא שהעתירה נדחת. אין צו להוצאות."

44. על כן, לעמדת המשיבים דין העתירה להידחות על הסף מטעם זה.

דין העתירה להידחות על הסף – עקב אי צירוף משיבים

45. לעמדת המשיבים, לשם בחינת הסוגיות הנתקפות על ידם בצורה הראויה היה עליהם לצרף כמשיבים לעתירה את מעונות היום, אשר ברי כבסעדים המבוקשים בעתירה זו יש בהם כדי להשפיע באופן ישיר וממשי על דרך התנהלותם.

46. הלכה פסוקה היא כי על העותר לצרף את כל המשיבים הרלוונטיים לעתירה וכן את אלו שיכולים להיפגע ממנה. לעניין זה יפים דבריו של בית משפט נכבד זה בע"מ 6881/07 **שמסון ברגר נ' המועצה האזורית עמק חפר**, בפסקה 19 לפסק דינו של כב' השופט דנציג (פורסם באר"ש, 14.6.10):

"כלל הוא כי על עותר לצרף כמשיבים בעתירתו את כל הנוגעים בדבר: הרשות שנגד החלטתה או מעשיה מכוונת עתירתו, כל רשות אחרת הנוגעת בדבר וכל צד שלישי שעלול להיפגע מן העתירה [תקנה 6(א) לתקנות בתי משפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א-2000 (להלן: תקנות סדרי הדין)], וכן ראו: בג"ץ 353/67 "אגד" אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ נ' שר התחבורה, פ"ד כב(1)332, 336 (1968); בג"ץ 1901/94 לנדאו נ' עיריית ירושלים, פ"ד מח(4)403, 415 (1992) (להלן: עניין לנדאו)].

הבסיס לכלל זה כפול: שלא לפגוע בצד שעתיד להיפגע מהחלטה בעתירה בלא שניתנה לו האפשרות להציג את עניינו לפני בית המשפט ופריסת התמונה העובדתית המלאה לפני בית המשפט בידי הגורמים שהנתונים הרלבנטיים נמצאים בידיהם [ראו: עניין לנדאו, עמ' 415; והשוו: בג"ץ 5662/99 עמותת נפגעי הבורסה נ' י"ר ועדת הבוררים לנפגעי מניות (פורסם בנבו), 7.11.1999]; בג"ץ 828/90 סיעת "הליכוד" במועצת עיריית חיפה נ' מועצת עיריית חיפה, פ"ד מה(1)506, 516 (1991)].

47. כפי שתואר לעיל, אגף מעונות היום במשרד העבודה הרווחה אמון על פיקוח פעילות המעונות, ואולם זאת תוך שלמעונות נתון מרחב שיקול דעת בכל הנוגע להתנהלותם השוטפת, ומטבע הדברים, בסיס הידע העובדתי – הנוגע לנהלי ההרשמה למעונות ואופן שמירת הקשר מול הורי הפעוטות – העומד בבסיס טענות העותרים, מצוי בידי המעונות עצמם. לעמדת המשיבים, די בטעם זה כדי להצדיק את דחיית העתירה על-הסף.

דין העתירה להידחות לגופה – בהיעדר עילה להתערבות בהחלטות המשיבים

48. מעבר לאמור, לעמדת המשיבים דין העתירה – בהתייחס לכל אחד מן התיקונים המבוקשים על-ידי העותרים – להידחות גם לגופם של דברים, וזאת מן הטעמים אשר יפורטו להלן.

49. כאמור לעיל, נקודת המוצא לדיונו, כפי שנקבעה על-ידי המחוקק בחוק הכשרות המשפטית היא כי הוריו של קטין נוהגים תוך הסכמה ביניהם, ולטובתו: כך, סעיף 17 לחוק קובע כאמור כי **"באפוסטרופסותם לקטין חייבים ההורים לנהוג לטובת הקטין כדרך שהורים מסורים היו נוהגים בנסיבות העניין"**, וסעיף 18(א) לחוק מוסיף וקובע כי **"בכל ענין הנתון לאפוסטרופסותם חייבים שני ההורים לפעול תוך הסכמה"**.

50. כאשר הורה סבור כי ההורה הנוסף מפר את החובות המוטלות עליו, באפשרותו לנקוט בצעדים בהתאם להוראות הדין, ולשיקול דעתו, ככל שהוא סבור שיש לו עילה לעשות כן. עתירה זו מבקשת לקבוע כללים מתוך נקודת מוצא שאיננה חזקה זו, כי אם מנקודת מוצא של אותם "מקרים חריגים". על כן, נסיבות עתירה זו מכוונות למקרים החריגים שאין פתרונם צריך להגיע מאת או במעורבות האגף למעונות יום אלא בין כתלי בית המשפט לענייני משפחה. למעשה, מבקשים העותרים את עזרת אגף המעונות, כגוף רגולטורי – וביתר שאת, ובחיי היום-יום את מנהלות מעונות היום, בניסיון לפשר ולגשר על היחסים העכורים בין ההורים.
51. יצוין, כי לא נעלמו מעיני המשיבים הנסיבות הרגישות העומדות בבסיס העתירה, הכרוכות בהליכי גירושין המלווים לעתים בסכסוכים קשים המשליכים על יכולתם של הורים לקיימים לתקשר זה עם זה. ואולם, עמדת המשיבים היא כי מורכבות זו מחייבות זהירות, אשר ננקטה באופן המתבקש, ובהתאם לסמכות המשיבים כגוף רגולטורי, בניסוח הנוהל. ונפרט עמדה זו להלן.
52. **באשר לדרישת העותרים כי רישום במעונות יעשה רק באישור שני ההורים** - עמדת המשיבים היא כי – בהתאם להוראות חוק הכשרות המשפטית ולחזקה החקיקתית אשר נקבעה בו – בעת רישום קטין למעון, נקודת המוצא היא כי בקשת ההורה הרושם היא פעולה המבוצעת לטובתו של הקטין, וכי מדובר בפעולה המוסכמת על שני ההורים. לפיכך, עמדת המשיבים היא כי אין כל מקום לקבוע כי, ככלל, על אגף מעונות היום להנחות את מעונות היום לפעול, מלכתחילה, בניגוד לחזקה הקבועה בחוק.
53. יודגש כי לעמדת המשיבים, דווקא קבלת בקשת העותרים להעמיד כתנאי לרישום קבלת אישור שני הורי הילד על-ידי צוות המעון, תוביל למצבים לא רצויים בהם ימצאו את עצמן מנהלות המעונות נדרשות להכריע בסכסוכים בין ההורים, וזאת ללא כל סמכות או כלים מתאימים ובוודאי באופן שלא מתיישב עם טובתו של הילד. מנהלות המעונות ואגף מעונות אינם בעלי הכשירות הנדרשת וממילא הם אינם מוסמכים להכריע במצב בו קיים סכסוך בין הוריו של פעוט, ואין תפקיד זה, במישרין או בעקיפין חלק מתפקידם. לא בכדי נקבעה חזקת ההסכמה בחוק הכשרות.
54. לפיכך, עמדת המשיבים היא כי כאשר מתגלעת מחלוקת בין הוריו של קטין באשר למסגרת אליה יש לרושמו, הן בגיל הינקות והן בהמשך הדרך בעת רישומו למוסדות חינוך, על ההורים ליישבה באמצעות הכלים העומדים לרשותם, ובמידת הצורך לפנות להכרעת הערכאות המשפטיות המוסמכות לכך (בהתאם לסעיף 19 לחוק הכשרות המשפטית).
55. ככל שמבקשים העותרים לתקוף את הוראות חוק הכשרות המשפטית וההסדרים החלים מכוחו באופן אשר יחייב את כלל הגופים המנויים בתוספת לחוק (ואף אלו שלא מנויים בה) לקבל את אישור שני הורי הילד מראש וכתנאי לכל פעולה המבוצעת אל מולם – באפשרותם לפנות בהליך משפטי מתאים, ואולם משלא נתקפות הוראות חוק הכשרות המשפטית במסגרת עתירה זו, דינן

של טענות העותרים, בכל הנוגע לדרישת קבלת אישור שני ההורים מראש כתנאי לרישום קטין למעון – להידחות.

56. עוד יצוין בהקשר זה, כי מבירור שנערך על-ידי המשיבים אל מול משרד החינוך עלה, כי בהתאם לסעיף 3 לחוק לימוד חובה די ברישום הורה אחד את ילדו הקטין למוסדות מכוח חוק זה. לעמדת המשיבים, אף שהוראות חוק לימוד חובה אינן חלות בענייננו, גם בכך יש להצדיק את דחיית הסעד המבוקש במישור זה.

57. **אשר לדרישת העותרים כי יש ליידע את ההורה הנוסף בעת הרישום והקבלה למעון** המשיבים יטענו כי קבלת סעד זה מהווה למעשה חיוב המשיבים במעשה חקיקה, במובן זה **שתוצאתו האופרטיבית תהא הכללת משרד העבודה והרווחה, ולחילופין מעונות היום שהינם גופים פרטיים, תחת התוספת הראשונה לחוק עדכון כתובת**.

כאמור, אף שאגף המעונות והמשפחתונים במשרד העבודה והרווחה אינו מנוי בתוספת הראשונה לחוק, או בתוספת לחוק עדכון כתובת, הנוהל החיל, לפני משורת הדין, את הוראות סעיף 18(ב)(2) על מעונות היום והמשפחתונים המוכרים, לפיו ככל שהורה של קטין יבקש כי יישלח אליו מידע בנוגע לקטין לכתובת נוספת ובהיעדר החלטה שיפוטית המורה אחרת - יישלח המידע (כפי הגדרתו בהנחיות כאמור) גם לכתובתו.

לעמדת המשיבים, בנסיבות העניין, יש בהחלטה זו כדי ליתן איזון הולם וסביר לצורך של שני ההורים בדבר ידיעה על שיוכו של פעוט למעון, ונבקש לפרט בעניין זה להלן.

58. החוק, בנוסחו הנוכחי, קובע בפרוטרוט את ההסדרים במסגרתם יועבר מידע על קטין להורה המתגורר בנפרד מהקטין. כאמור, במצב בו **יבקש ההורה הנוסף** להוסיף את כתובתו ככתובת נוספת לקטין, יחויבו הגופים המנויים הן בתוספות לחוק עדכון כתובת והן בתוספת לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, להעביר מידע בכתב בנפרד להורה הנוסף, לכשיתעוררו מצבים בהם עליהם למסור מידע על פי כל דין בכתב להורה הקטין. עוד נקבע כי ביחס לגופים המנויים בתוספת לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, יחול ההסדר הקובע כי במצב בו **יודיע ההורה הנוסף**, בכתב, על רצונו לקבל מידע (המחויב על פי כל דין) בכתב בנפרד מההורה אחר, ימסור הגוף את המידע גם להורה המבקש.

59. הסדרים אלה, הם פרי עבודה מאומצת של חברי הכנסת ומשרדי הממשלה, לאחר דיונים בהם לקח מר רוה חלק פעיל, ויש בהם כדי ליצור איזון ראוי בין הנטל המונח לפתחו של ההורה הנוסף לעומת הנטל המוטל על הגופים הציבוריים שנמצא כי ראוי להכלילם בחקיקה (ובענייננו, לאור מסמך ההנחיות – גם על מעונות היום). כל אשר נדרש מהורה המבקש לקבל מידע, בהתייחס לגופים המנויים בתוספת לחוק הכשרות המשפטית בלבד – וכתוצאה מהוראות הנוהל גם בהתייחס למעונות היום המפוקחים על-ידי אגף המעונות כאמור, הוא לפנות לגוף הרלוונטי (ובענייננו – מעון היום אליו רשום ילדו), ולבקש לקבל מידע בנפרד על הקטין לכתובת שתימסר על-ידו. כאמור לעיל, במידה ואותו הורה לא זוכה לשיתוף פעולה בסיסי מההורה הרושם,

באפשרותו לפנות לערכאה המתאימה בהתאם לחוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות ולבקש סעד מתאים.

60. בבסיס התיקונים לחוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות ולחוק עדכון כתובת, עומדת התפיסה לפיה על ההורה החי בנפרד לדאוג להיות מעודכן בכל הנוגע לילדו באמצעות קשר ישיר (בשיחה או בהתכתבות) או עקיף (למשל, באמצעות קרוב משפחה אחר) עם ההורה שעזמו מתגורר הקטין, ולמיטב ידיעת גורמי משרד העבודה והרווחה כך מתנהלים מרבית ההורים החיים בנפרד. יתרה מכך, ההסדר הקבוע בסעיף 18(ב) לחוק הכשרות המשפטית, אשר הוחל, לפני משורת הדין בענייננו, נועד בראש ובראשונה להבטיח את טובת הילד. הסדר זה מאפשר להורים המעוניינים בכך להיות מיועדים בענייניו של ילדם באופן ישיר על ידי הרשויות, ללא תלות בנכונות או בפניות ההורה הרושם להעביר להם את המידע המגיע לידי. עם זאת, עמדת גורמי המקצוע הינה כי כפיית קשר הורי באמצעות העברת המידע להורה שאינו מעוניין בכך, אינה בהכרח משרתת את טובת הילד. גורמי המקצוע מטעם משרד העבודה והרווחה שהשתתפו בהליך החקיקה סברו כי כפיית קשר הורי באופן זה עלולה אף לגרום לילד נזק.

לפיכך, עמדת המשיבים היא כי הנטל המוטל על הורה המבקש לקבל מידע בנפרד לגבי ילדו – המחייב פנייה ועדכון כתובתו במעון, הוא נטל סביר, והעתירה לא מגלה כל עילה לבטלו.

61. יודגש עוד בהקשר זה, כי בעוד שהרישום למערכת החינוך מרוכז על-ידי השלטון המקומי, אשר הוא גוף בעל גישה למרשם האוכלוסין, הרישום למעונות נעשה על-ידי המעונות עצמם, ולמנהלי המעונות אין גישה ישירה למידע המופיע במרשם האוכלוסין. לעמדת המשיבים, אין מקום להטלת הנטל הכרוך בחובת פנייה למרשם האוכלוסין בבקשה לקבלת מידע באופן שוטף על מנהלי המעונות, לאור ההסדר שנקבע.

62. נוסף על כן, לעמדת המשיבים, חזקה על הורה המעוניין להיות בקשר עם ילדו, כי בידיעתו מצויים התאריכים הרלוונטיים לצורך קבלת החלטות הנוגעות למרכז חייו של קטין – גילו של הקטין, המועד בו יידרש להתחיל ללכת למעון, מועדי השיבוץ למעון, עלייה לגן ועוד. על ההורה מוטלת האחריות לפנות להורה עזמו מתגורר הקטין, ואשר צפוי לפעול לרישומו למעון, ולבקש לקבל מידע ולהיות חלק מקבלת ההחלטות. כאמור לעיל, ככל שהורה יביע התנגדות למסירת מידע הנוגע לילדם המשותף, ביכולתו לפתוח בהליכים המשפטיים המתאימים על מנת להיות שותף ומעורב בקבלת החלטות בנוגע לילדו.

63. נוסף על כן, **עמדת המשיבים היא כי הטלת חובה ביחס לעדכון ההורה הנוסף במידע שרלוונטי לילדו על ההורה הרושם, ועלולה אף לפתוח פתח להתנגחות בהורה הרושם, לטענות ביחס לכתובת או לפרטים אותם סיפק למעון, ובכך להעצמת הסכסוך בין הצדדים, וזאת עוד יותר שעה שאין ביכולת מעונות היום לוודא את נכונות הכתובת.**

64. למעשה, קבלת ההצעה המדוברת, משמעותה שינוי מהותי בחוק, ללא שהתקיים כל דיון ראוי בעניין, כפי שנעשה בכל שינוי חקיקה. החוק הקיים נוסח על דעת כל משרדי הממשלה, ובענייננו

התקיימו דיונים רבים בכנסת, וניתנה הבמה, בין היתר גם למר רווח, בעניין. עמדת המחוקק משתקפת בחוק כפי שהוא כתוב היום, תוך שלא למותר לשוב ולהזכיר כי הצעות חוק נוספות אשר ביקשו לשנות את החוק באופן בו מבקש העותר לעשות, לא התקבלו.

65. למען שלמות התמונה העומדת לפני בית המשפט הנכבד, יצוין באשר להחלטות הנוגעות לקבלת ילד למעון, כי ככלל, בעת רישום קטין למעון, הארגון הפרטי המפעיל את מעון היום הוא אשר יעדכן את ההורה הרושם על קבלתו של הילד למעון. עם זאת, במיעוט המקרים, בהם מספר הילדים הנרשמים עולה על מספר המקומות המקסימאלי במעון, מתקיימת ועדת קבלה של משרד העבודה והרווחה. כחלק מהליך ההרשמה, נשלחים מסרונים או דואר אלקטרוני (דוא"ל) להורה אשר רושם את ילדו למעון, לשם עדכון בדבר קבלת מסמכים חסרים בהליך ההרשמה למעון. בסוף הליך ההרשמה, נשלח דוא"ל לכתובות המייל שמסר ההורה אשר ביצע את הרישום והעביר לאגף מעונות לשם עדכון לגבי ההחלטה בדבר קבלת הילד למעון. בעת הפנייה לוועדה זו, באפשרות ההורה הרושם לכתוב כמה כתובות ליצירת קשר, וככל שיצוינו כתובות הדוא"ל של שני ההורים – יישלח המידע לשניהם, ללא צורך בבקשה לעניין זה.

66. **אשר לדרישת העותרים כי מידע שוטף ישלח לשני ההורים לאחר תחילת הלימודים במעון,** לעמדת המשיבים תנאי זה קיים היום בנוהל עצמו.

כך למשל, במסגרת הסכמי ההפעלה שנחתמים עם מעונות היום אלו מתחייבים להתקין לוח מודעות להורים בכל מעון, שעליו יוצגו הנחיות המשרד להרשמה למעונות, מבחני התמיכה לצורך מתן השתתפות המדינה להורים, טבלת שכר לימוד, תפריט מזון שבועי מאושר על ידי תזונאית מוסמכת, לוח חופשות כפי שנקבע בהוראות המשרד, פרטי התקשרות לפניות הציבור במשרד, סל השירותים שנקבע על ידי המשרד תוך ציון כל סטנדרט או שירות הניתן מעבר לסל השירותים הנדרש על ידי המשרד וכן עלותו להורה, צו התעריפים המתפרסם בסמוך לכל שנת לימודים, כתובות למקרי חירום ודרכי התקשרות עימם לרבות כתובת של פקידת הסעד המחוזית. כמו כן, מתחייב הארגון לתלות על לוח מודעות זה כל הנחיה שיידרש על-ידי משרד העבודה והרווחה ומי מטעמו.

מעבר לאמור, בהתאם לסעיף ב' בנוהל, הגדרת המושג מידע מתייחסת לרשימה פתוחה: "לרבות אישור בדבר ביצוע הרישום למעון היום; אישור בדבר השיבוץ למעון היום; מידע בדבר פציעה, פגיעה או שינוי במצבו הפיזי או בריאותי או רגשי או התנהגותי של הילד; מידע שוטף בנוגע לאירועים בהם השתתף או ישתתף הילד; מידע שנוגע לתפקוד הילד במעון ועדכון ביחס לאירועים חיוביים / שליליים שחלו לגביו, למעט המידע המפורט בסעיף ג(6) להלן"

בסעיף ג(1) לנוהל, נקבע כי "על הארגון המפעיל לוודא, כי מנהל/ות מעונות היום מקיימות, ככל האפשר, קשר ישיר עם 2 ההורים בכל הנושאים הקשורים לילדיהם." כך, דרישת עצם שליחת המידע השוטף כבר קיבלה התייחסות יסודית בנוהל האמור. כאשר מדובר במידע הנתלה על לוחות המודעות במעון – באפשרות ההורים להתעדכן לגביו בעת הגעתם למקום; כאשר מדובר במידע הנשלח בכתב לכתובתו של הקטין, כאמור לעיל – ככל שההורה הנוסף יבקש לקבל את

המידע בנפרד לכתובת נוספת (וכאמור לעיל) – בהיעדר החלטה שיפוטית האוסרת על העברת המידע), יישלח אליו המידע לאחר שייפנה בבקשה כאמור. לפיכך, לעמדת המשיבים, דין העתירה להידחות אף במישור זה.

67. **אשר לדרישת העותרים כי מידע בדבר עלות המעון בפועל תועבר גם להורה הנוסף**, עמדת

המשיבים היא כי אף דינו של סעד זה להידחות. ההחלטות בעניין גובה התמיכה והדרגה להשתתפות המדינה בשכר הלימוד של הקטין, מתקבלות בהתאם למצב האישי והכלכלי של ההורה הרושם ועל כן אין מדובר במידע הנוגע לילד עצמו, אלא להורה. לפיכך, העברת מידע זה, לרבות מידע באשר למסמכים אותם העביר ההורה הרושם לידי ההורה הנוסף מהווה פגיעה בפרטיות ההורה הרושם. לפיכך, לעמדת המשיבים, דין העתירה להידחות אף במישור זה.

68. **אשר לדרישת העותרים כי יוספו הנושאים "אסיפת הורים" ו"מפגש הכרות לפני פתיחת שנת הלימודים" לרשימת הנושאים הכלולים תחת "מידע"**. עולה מלשון ההנחיות כפי שהובאו

בתגובה זו, הנושאים הנכללים בהגדרת המונח הם בבחינת רשימה פתוחה, ולא בכדי נפתחת ההגדרה במילה "לרבות". מטבע הדברים, לא ניתן לכלול במסגרת ההנחיות את כל פרטי המידע אשר יימסרו להורים במהלך השנה, ולעמדת המשיבים ברי כי על רשימה זו להיות רשימה פתוחה ומתפתחת. עם זאת, המשיבים נכונים להתחייב כי כאשר יבוצע העדכון הבא בהנחיות יצוין בהן באופן מפורש כי המונח "מידע" כולל גם מידע בדבר קיומם של אסיפות הורים ומפגשי היכרות במעון.

69. **אשר לדרישת העותרים כי הנוהל הנדון וכן פרסום עתידי אשר יאושר במסגרת עתירה זו יפורסם באופן נגיש** באתר משרד העבודה והרווחה. לעמדת המשיבים המידע אכן מתפרסם באתר כנדרש,

באופן סביר ונגיש. ההודעות המפורסמות תחת לשונית "הודעות והנחיות" באתר אגף המעונות, והן מופנות בעיקרן לארגונים וכוללות רשימת כללים להפעלת מעונות יום ומשפחתונים (לדוגמה בהקשר של אלרגיה, התמודדות עם מחלת החצבת, פעילות ביום בחירות וכיוצ"ב). מכל מקום, בהתאם לסעיף 10 להנחיות – באחריות הארגון המפעיל לעדכן את ההורים בדבר פרסומן. לפיכך, לעמדת המשיבים, דינן של העותרים להידחות אף במישור זה.

סיכום

70. לעמדת המשיבים, לאור כלל האמור לעיל דינה של העתירה להידחות על-הסף, מאחר שלמעשה

קבלת הסעד העיקרי המבוקש בעתירה דנן משמעה כי בית המשפט הנכבד יורה על התיקון לחוק עדכון כתובת והכללת האגף למעונות יום ומעונות היום עצמם במסגרת התוספת לחוק. דינה של העתירה להידחות על הסף אף מחמת אי-צירוף משיבים נדרשים, וזאת מאחר שמעונות היום – אשר הם אלו אשר נדרשים ליישם את ההנחיות, ומצויים בקשר עם הורי הקטינים בחיי היום-יום, על כל הכרוך בכך, כלל לא צורפו כמשיבים לעתירה זו.

מעבר לאמור, עמדת המשיבים היא כי דין העתירה להידחות אף לגופם של דברים – בהיעדר כל עילה להתערב בתוכן של ההנחיות אותן קבע האגף למעונות יום במשרד העבודה והרווחה, ואשר

כמפורט לעיל, משקפות איזון ראוי ולכל הפחות סביר בין החובות המוטלים על מעונות היום מחד גיסא לבין הנטל המוטל על כתפי ההורה הנוסף, אשר נדרש לפנות בבקשה לקבלת מידע בנוגע לילדו הקטין.

לפיכך, ולאור כל אשר פורט לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על דחיית העתירה תוך חיוב העותרים בהוצאות המשיבים.

71. האמור בתגובה זו נתמך בתצהירו של מר אמיר מדינה, מנהל אגף מעונות יום ומשפחתונים.

היום, ה' באב תשע"ט

6 באוגוסט 2019

לירון הופפלד, עו"ד

סגנית בכירה במחלקת הבג"צים

בפרקליטות המדינה